TECHNICAL SCIENCE
RESEARCH IN UZBEKISTAN
ISSN (E): 2992-9148
ResearchBib Impact Factor: 9.576 / 2023
VOLUME-1, ISSUE-4

AN'ANAVIY XONANDALIKNING PEDAGOGIKA FANI BILAN BOG'LIQLIGI

Ramazonova O'g'iloy Xolmurodovna
Buxoro davlat universiteti Musiqa ijrochiligi va madaniyat kafedrasi katta o'qituvchisi
oramazonova@gmail.com

O'zbekistonda har bir sohada bo'lgani kabi san'atga berilayotgan e'tibor va shuning natijasida bu san'atning rivojlanib, takomillashib borayotgani soha vakillarini quvontirmoqda. Jahon andozalariga mos tushadigan yangi yo'nalishdagi musiqa san'ati sezilarli darajada yuksaldi, ulg'aydi va rivojtopdi. Ayni paytda, ustozlarning yangi yosh avlodi shakllanib borayotganligini nazarda tutsak, O'zbekistonda musiqa san'ati yangi sifat pog'onasiga ko'tarilayotganligini ta'kidlashimiz mumkin. O'zbekistonda ta'lim dasturlarini amalga oshirish ma'lum bir kontseptsiyaga tayangan holda, ishlab chiqib tasdiqlangan – Davlat ta'lim standartlari,o'quv reja vadasturlar asosida amalga oshirilayotganligi barcha sohalar kabi musiqiy ta'limda ham tizimga solinib, yanada takomillashtirilmoqda. Musiqa sadolari olamida inson ovoziga juda katta o'rin berilgan. Insoniyat ma'naviyati ravnaqi misolida olloh nazar solgan O'zbekiston madaniyatining serqirraligi va betakror san'ati, maqom va makonlari; bunday mo''jiza o'lkaning har tomonlama chuqur tarixi hamda bugungi kundagi o'rni va ahamiyati, azaldan hozirgacha moziydan sado kabi jahonni hayratga solib bormoqda!.

O'zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgandan keyingi o'tgan davrda mamlakatimiz ijtimoiy-iqtisodiy hayotining barcha sohalari qatori xalq ta'limi tizimini isloh etish bo'yicha ham ulkan ishlar amalga oshirildi va oshirilmoqda.

O'zbekiston Respublikasining «Ta'lim to'g'risida»gi Qonuni, Kadrlar tayyorlash milliy dasturida ko'rsatilganidek, uzluksiz ta'lim tizimida kadrlar malakasini oshirish va ularni qayta tayyorlash oliy ta'limdan so'ng eng asosiy bo'g'in hisoblanadi. Maktablarimizda musiqa madaniyatining o'qitilishiga katta e'tibor berilmoqda.

Respublikamizda turli davrlarda tashkil etilgan maqom ansambllari, folklor-etnografik ansambllari, ashula va raqs ansambllari xalqimizning musiqiy hayotining rivojida alohida ahamiyat kasb etdi: Qo'shiqlarimiz, kuylarimiz mazkur ansambllar

ISSN (E): 2992-9148
ResearchBib Impact Factor: 9.576 / 2023
VOLUME-1, ISSUE-4

tufayli zamonaviy talablar asosida boyib bordi, oʻzgacha ma'no va mohiyat kasb etdi. 1950-1960 yillarda Oʻzbekiston radiosi va filormoniyasi qoshida tashkil etilgan professional ansamblarni alohida qayd etish kerak. An'anaviy xonandachilikning buguni va kelajagini belgilashda Oʻzbekiston radiosi qoshida tashkil etilgan maqomchilar ansambli muhim ahamiyat kasb etadi. Maqomchilar ansamblida juda taniqli va buyuk ustozlar samarali mehnat qildilar. Ularning sehrli va jozibali ovozlari O'zbekistonning oltin fondida hozirgi kungacha saqlanib kelmoqda.

Musiqa – turli-tuman tovushlar bilan obraz yaratib beruvchi, g'oyaviy emotsional mazmuniga ega bo'lgan san'atning bir turi hisoblanadi. Musiqa estetikasi – musiqa san'atning mohiyati, badiiy shakllari va uslublarini o'rganadigan fan. Umumiy ta'lim maktablarida musiqa darsini asosiy maqsadi – o'quvchilarga musiqa san'atini go'zallik qonunlari asosida o'rganish malakasini singdirish va ularda musiqa madaniyatini tarkib toptirishdan iborat. Mazkur maqsad o'qituvchi oldiga o'quvchilarda musiqaviy-badiiy did va ahloqiy estetik his-tuyg'ularni tarkib toptirish; ijodiy qobiliyatlarini ivojlantirish; ularda musiqa san'atiga nisbatan qiziqishini va musiqaviy faoliyatida badiiy ehtiyojni kuchaytirish; musiqa savodxonligi madaniyatini shakllantirish; musiqa-davr, hayot, inson his-tuyg'ulari va orzu-umidlarii fodasi ekanligi haqida tushuncha hosil qilish kabi qator vazifalar qo'yadi. Zero, musiqa kishilar hayotini, ularning his-tuyg'ularini va orzu-istaklarini o'ziga xos badiiy tilde ifoda etadi va kishi hissiyotlariga faol ta'sir etadi.

Shashmaqom uzoq oʻtmishdagi bastakorlik an'analarining mahsuli sifatida, maqomchilikdagi ustoz-sozanda va xonandalarning boy tajribasiga asoslangani holda yuzaga kelgan deyish mumkin. Xalq dahosi yaratgan Shashmaqomning ajoyib durdonalarimiz musiqa boyligimizni oʻrganishda alohida ahamiyat kasb etadi. Ular yangi musiqiy asarlar yaratilishida bitmas-tuganmas manbaa sanaladi Shashmaqom ashula boʻlimlari 200 dan ortiq turli shakldagi ashulalarni oʻz ichiga oladi. Lekin ularning asosida yaratilgan yuzlab ajoyib kuy va ashulalar varintlari mavjud. Shashmaqom ashula boʻlimidagi sho'balar ham bastakorlik san'ati an'analarining mahsuli sifatida yuzaga kelgan. Temuriylar davrida, xususan, Alisher Navoiy va Abdurahmon Jomiy yashagan zamonlarda, hamda undan keying asrlarda yuzlab bastakorlar ijod etganligi haqida fikrlar yuritilgan.

Buyuk mutafakkirlar Alisher Navoiy, Kavkabay, Bobur, Vosifiy, Darvish Ali Changiy kabi olim va shoirlarning asarlarida qimmatli ma'lumotlar uchraydi. Bastakorlarning ijodiy faoliyati koʻp qirrali boʻlgan. Dastlab, bastakor maqom yoʻllari va xalq kuylari asosida noyob kuy va ashulalar yaratadi. Bunday xalq bastakorlari hozirda ham o'tmish an'analarini davom ettirib, ajoyib kuy va ashulalar yaratmoqdalar. Bastakorlarimiz yaratgan asarlari o'lmas asarlar sanaladi. To'xtasin Jalilov, Yunus Rajabiy, Tolibjon Sodiqov, Muxtor Ashrafiy, Mutavakkil Burhonov,

ISSN (E): 2992-9148
ResearchBib Impact Factor: 9.576 / 2023
VOLUME-1, ISSUE-4

Doni Zokirov, Faxriddin Sodiqov, Komiljon Jabborov, Saidjon Kalonov, Orifxon Hotamov singari bastakor va kompozitorlar o'zlarining ko'pgina kuy va ashulalari, ariya va romanslarini maqomlar uslubida yaratganlar. Bu atoqli ijodkorlarning faoliyati o'tmishdagi bastakorlik an'analarini yangi sharoitda bevosita davom ettirish bilan bog'liq bo'ldi. Musiqiy-pedagogik jarayon musiqa pedagogikasi o'rganadigan asosiy mavzu hisoblanadi. Keng ma'noda bu jarayon musiqa ta'limining butun tizimini qamrab oladi, tor sohaga oid zarur ma'noda esa zarur musiqiy bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantiradi. Musiqiy-pedagogik jarayonda kechadigan tizim sifatida keng ma'noda unga xalq ta'limining butun tizimi – bolalar bog'chalari, maktab, sinf, to'garaklar, ijodiyot uylari va boshaqalari kiradi. Jarayonning o'zi tarbiyachi va tarbiyalanuvchining o'zaro aloqasi va birligida amalga oshiriladi. Musiqiy-pedagogik jarayonning asosiy tarkibiy qismlari musiqa ta'limi va musiqa tarbiyasi jarayonlari sanaladi, ular shaxsni musiqiy bilimdonlik, musiqiy tarbiyalilik va musiqiy rivojlanishning ichki o'zgarishlar jarayonlariga olib boradi.

Musiqiy-pedagogik jarayon o'zining qonuniyatlari, shakllari, bosqichlari, uslublari, umumiy va maxsus, yakka va jamoa, nazariy va amaliy, konsert va mustaqil musiqiy mashg'ulotlariga ega. Musiqiy-pedagogik jarayonning qonuniyatlarini aniqlash uchun ushbu barcha aloqalarni tahlil qilish talab etiladi. Bu, aloqalarni bir butun hisobga olish ularning birligiga, jamiyat ehtiyojlariga bog'liqligi, milliy va jahon musiqa madaniyatining taraqqiyotiga olib keladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1 Ражабов Тухтасин Ибодович, Ибодов Уктам Расулович ОБЕСПЕЧЕНИЕ НАЦИОНАЛЬНОГО НАСЛЕДИЯ В ОБУЧЕНИИ ПЕСНЯМ БУХАРСКОГО ДЕТСКОГО ФОЛЬКЛОРА НА УРОКАХ МУЗЫКИ // Вестник науки и образования. 2020. №21-2 (99). URL: https://cyberleninka.ru/article/n/obespechenie-natsionalnogo-naslediya-v-obuchenii-pesnyam-buharskogo-detskogo-folklora-na-urokah-muzyki (дата обращения: 26.10.2023).

2 Rajabov T. I., Ibodov O. R. O'zbek Xalq Musiqa Merosda O'quvchilarni Vatanparvalik Ruhida Tarbiyalash Vositasi //IJTIMOIY FANLARDA INNOVASIYA ONLAYN ILMIY JURNALI. – 2021. – Т. 1. – №. 6. – С. 139-145.

3 Ибодов У. Р. ИНСТРУМЕНТАЛЬНАЯ МУЗЫКА КАК ОРУДИЕ ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО ВЛИЯНИЯ НА ЧЕЛОВЕКА //Рекомендовано к печати Ученым советом Института психологии имени ГС Костюка НАПН Украины (Протокол № 14 от 28 декабря 2020). – 2020. – С. 336.

ISSN (E): 2992-9148
ResearchBib Impact Factor: 9.576 / 2023
VOLUME-1, ISSUE-4

4. Каюмов Ибрагим Файзуллаевич ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ИСТОКИ МУЗЫКИ // Academy. 2020. №11 (62). URL: https://cyberleninka.ru/article/n/psihologicheskie-istoki-muzyki (дата обращения: 26.10.2023).

5. Каюмов Иброхим Файзуллоевич, Жураева Мафтуна МЕСТО МУЗЫКИ В ВОСПИТАНИИ ДУХОВНО-НРАВСТВЕННЫХ КАЧЕСТВ УЧАЩИХСЯ 5-7 КЛАССОВ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ШКОЛ // Проблемы педагогики. 2020. №3 (48). URL: https://cyberleninka.ru/article/n/mesto-muzyki-v-vospitanii-duhovno-nravstvennyh-kachestv-uchaschihsya-5-7-klassov-obscheobrazovatelnyh-shkol (дата обращения: 26.10.2023).

6. Fayzullaevich Q. I. Culture and art values and aesthetics in formation factors. – 2021.

7. Kholmurodovna R. O., Esanova M. J. The Importance of Imagination and Perception in Traditional Singing Performance //Pioneer: Journal of Advanced Research and Scientific Progress. – 2023. – Т. 2. – №. 2. – С. 73-74.

8. Рамазонова У. Х., Сайфуллаева О. М. Развитие чувства ритма у детей //Проблемы науки. – 2021. – №. 1 (60). – С. 49-51.

9..Ramazonova U. X., Esanova M. J. An'anaviy xonandalik rivojida maqomlarning o'rni //Science and Education. – 2022. – Т. 3. – №. 1. – С. 496-501..

10. Ramazanova O. K., qizi Mustaqimova G. G. Formation and Development of National Musical Traditions //european journal of innovation in nonformal education. – 2022. – Т. 2. – №. 1. – С. 336-339

11. Каримов О. И. Садриддин Айни-знаток и любитель народной музыки //Вопросы науки и образования. – 2021. – №. 13 (138). – С. 21-24.

12. Каримов О. И. Бўлажак мусиқа ўқитувчиларида маънавий-ахлоқий сифатларни шакллантириш //Scientific Impulse. – 2022. – Т. 1. – №. 2. – С. 377-381.

13.Каримов О. И. Профессиональные музыкальные взгляды будущего учителя музыки //Вестник науки и образования. – 2020. – №. 22-2 (100). – С. 17-20.

14.Boltayev B. H. BUXORO SHASHMAQOMI VA XORAZM MAQOM IJROCHILIGIDA MUSHKULOT (CHERTIM) VA NASR (AYTIM) YO'LLARI SEMANTIKASI //BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI. – 2022. – С. 776-782

14. Hamidovich B. B. Classification of the Bukhara Status (" Shashmakom") System //AMERICAN JOURNAL OF SCIENCE AND LEARNING FOR DEVELOPMENT. – 2023. – Т. 2. – №. 4. – С. 109-111.

ISSN (E): 2992-9148
ResearchBib Impact Factor: 9.576 / 2023
VOLUME-1, ISSUE-4
15. Болтаев Б. Х. Описание приёмы и методики представителей исторического генезиса и этапов узбекского музыкального обучения //Science and Education. – 2022. – Т. 3. – №. 1. – С. 806-813.

16. Azimovna S. M. et al. THE BUKHARA PERFORMANCE STYLE IS A FACTOR IN THE DEVELOPMENT OF MORAL QUALITIES OF TEENAGERS //Academia Science Repository. – 2023. – Т. 4. – №. 04. – С. 1067-1071.

17. Samiyeva M. A., Ramazonov A. V. O ‘ZBEK MUMTOZ MUSIQASI-O’QUVCHILAR QIZIQISHINI SHAKLLANTIRISH OMILI //BOSHQARUV VA ETIKA QOIDALARI ONLAYN ILMIY JURNALI. – 2022. – Т. 2. – №. 12. – С. 31-36.

18. Azimovna, Samiyeva Mehriniso. "THE BUKHARA PERFORMANCE STYLE IS A FACTOR IN THE DEVELOPMENT OF MORAL QUALITIES OF TEENAGERS." *Academia Science Repository* 4.04 (2023): 1067-1071.

19. Samiyeva Mehriniso Azimovna, & G’aybullayev Quvonchbek G’olibovich. (2023). THE BUKHARA PERFORMANCE STYLE IS A FACTOR IN THE DEVELOPMENT OF MORAL QUALITIES OF TEENAGERS. Web of Scientist: Interneti

20. Мустафоев Б. И. ОСОБЕННОСТИ УРОКОВ МУЗЫКИ В ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ШКОЛАХ //Достижения науки и образования. – 2019. – №. 1. – С. 46-48.onal Scientific Research Journal, 4(04), 1067–1071

21. Мустафаев.Б.. МУЗЫКАЛЬНО–ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ И ПРОСВЕТИТЕЛЬСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ АБДУРАУФА ФИТРАТА //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2023 - Т. 34. – №. 34 .journal.buxdu.uz https://buxdu.uz Page 1 Международный научный журнал № 2 (100), часть 2 «Научный импульс» сентябр, 2022 361

22. Мустафаев Б. Restoration of the System of Music Education in Uzbekistan in 1920 1940 Years //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2022. – Т. 23. – №. 23.

23. Камолов Ш. Х. Приёмы и методы преподавания музыки в общеобразовательной школе //Science and Education. – 2022. – Т. 3. – №. 1. – С. 602-607

24. Камолов Ш. Х., Бомуродов Ш. Ш. Педагогический характер студенческой молодежи и психологический подход //Academy. – 2021. – №. 3 (66). – С. 60-62.

25. Равшан Р. Р. ЗАМОНАВИЙ БАЙРАМЛАР РЕЖИССУРАСИДА ХАЛҚ ИЖОДИ НАМУНАЛАРИ ТАЪСИРЧАН ВОСИТА СИФАТИДА //TA'LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIY JURNALI. – 2022. – С. 117-122.

ISSN (E): 2992-9148
ResearchBib Impact Factor: 9.576 / 2023
VOLUME-1, ISSUE-4
26. Равшан Р. Р. ЗАМОНАВИЙ БАЙРАМЛАР РЕЖИССУРАСИДА ТАЪСИРЧАН ВОСИТАЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ УСУЛЛАРИ //TA'LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIY JURNALI. – 2022. – С. 136-144.

27. Равшан Р. Р. ТЕАТР ТОМОШАЛАРИДА ТАЪСИРЧАН ВОСИТАЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ УСУЛЛАРИ //TA'LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIY JURNALI. – 2022. – С. 145-151.

28. Urinov S. K., Nematullayeva S. CULTURAL CENTERS ARE A PLACE OF KNOWLEDGE AND ENLIGHTENMENT //Theoretical aspects in the formation of pedagogical sciences. – 2023. – Т. 2. – №. 4. – С. 100-106.

29. Mo’Minmirzo Zokir O. G. L. et al. TEATR FAOLIYATIDA BOSHQARUV JARAYONLARINI TASHKIL ETISH USULLARI //Oriental Art and Culture. – 2022. – Т. 3. – №. 2. – С. 57-62.

30. Xolmo‘minov M. Z. O. L. et al. MADANIYAT MARKAZLARIDA TO‘GARAKLARNI TASHKIL ETISH MUAMMOLARI //Oriental Art and Culture. – 2022. – Т. 3. – №. 3. – С. 102-107.

31. Ravshanovich H. H. O‘QUVCHI YOSHLARDA IJRO MALAKALARINI O ‘STIRISHDA FANLARARO ALOQADORLIK //" USA" INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE TOPICAL ISSUES OF SCIENCE. – 2023. – Т. 8. – №. 1.

32. Ravshanovich H. H., Hakimovich X. J. ESTETIK TARBIYA BERISH JARAYONIDA O‘ZBEK XALQINING MUSIQIY MEROSIDAN FAYDALANISH //World of Science. – 2023. – Т. 6. – №. 6. – С. 73-74.

33. Ravshanovich H. H. MUSIQA DARSLARINI O‘QITISHDA FANLARARO ALOQADORLIKNING AHAMIYATI //JOURNAL OF INNOVATIONS IN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL RESEARCH. – 2023. – Т. 6. – №. 6. – С. 11-14.

34. Абдуллаев К. Ф., Умурова М. Ё. ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ УРОКА ПЕНИЯ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ //CENTRAL ASIAN JOURNAL OF MATHEMATICAL THEORY AND COMPUTER SCIENCES. – 2023. – Т. 4. – №. 2. – С. 66-69.

35. Umurova M. Y. Educational Significance of Children's Folklore Songs //AMERICAN JOURNAL OF SCIENCE AND LEARNING FOR DEVELOPMENT. – 2023. – Т. 2. – №. 4. – С. 148-152.

36. Umurova M. Y. Formation of Patriotic Feeling in Youth Students through Folk Songs //Pioneer: Journal of Advanced Research and Scientific Progress. – 2022. – Т. 1. – №. 4. – С. 99-103.

ISSN (E): 2992-9148
ResearchBib Impact Factor: 9.576 / 2023
VOLUME-1, ISSUE-4
37.Ражабов, Т. И. (2023). Совершенствование Механизма Духовно-Нравственного Формирования Учащихся Через Узбекские Народные Песни. Miasto Przyszłości, 33, 167-176.

38.Ражабов, Т. И. (2021). Ўкувчи-ёшларга ўзбек миллий мусиқа фольклори намуналари воситасида эстетик тарбия бериш. Science and Education, 2(11), 1094-1103.

39.Тўхтасин, Р. И. (2022). ЎЗБЕК ХАЛҚ ҚЎШИҚЛАРИ ВА ИЖРОЛАРИ ҲАҚИДА. Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS), (Special issue), 64-71.

40.Rajabov, T. I. The Mechanism of Teaching Uzbek Musical Folklore. Procedia of Philosophical and Pedagogical Sciences ISSN, 2795(546X),

41.Ражабов, Т. (2023). O ‘zbek bolalar musiqiy o ‘yin folklorining mavzuviy tasnifi. Общество и инновации, 4(5/S), 340-345.

42. KO‘rinov S., Sadullayeva S. MUZEYSHUNOSLIK ISTIQBOLLARI //IJODKOR O'QITUVCHI. – 2023. – Т. 3. – №. 26. – С. 97-101.